

บทที่ 3

ตลาดนัดในพื้นที่ศึกษา

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาในด้านสภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพทางเศรษฐกิจ-สังคม ลักษณะทั่วไปของตลาดนัด ประเภทของตลาดนัด ตารางเวลาการนัดหมายของตลาดนัด การกระจายทางพื้นที่ และการเดินทางของพ่อค้าเร่ที่ปรากฏในพื้นที่ศึกษา

3.1 สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

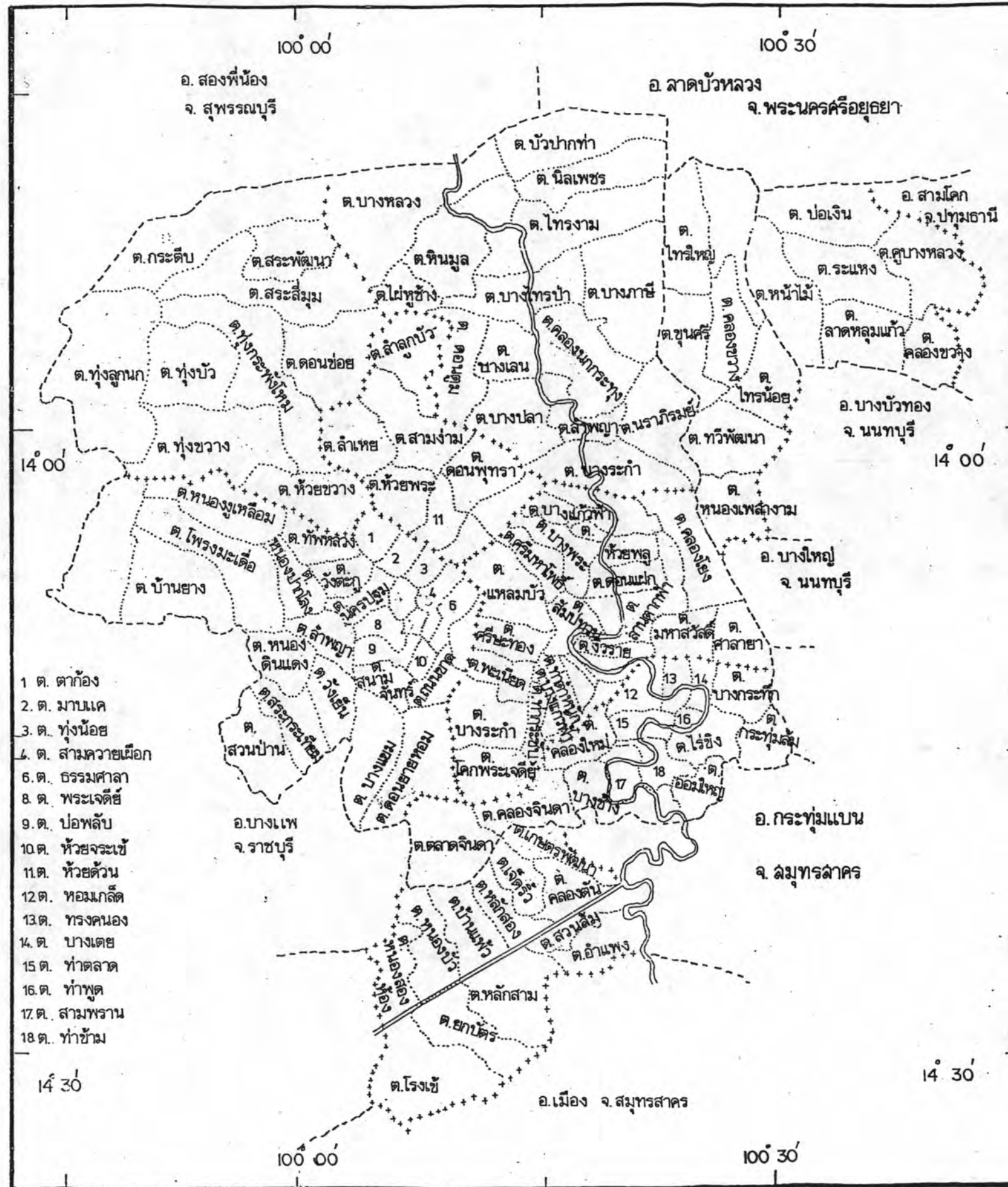
พื้นที่ศึกษาประกอบด้วยจังหวัดนครปฐมและพื้นที่ต่อเนื่องอีก 3 อำเภอ คือ อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 4 จังหวัด 9 อำเภอ 126 ตำบล คิดเป็นพื้นที่ศึกษา 2,793.06 ตารางกิโลเมตร ดังรายละเอียดที่แสดงในตารางที่ 3.1 และแผนที่หมายเลข

3.1

ลำดับที่	จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่(กม. ²)	จำนวนประชากร	จำนวนเทศบาล	จำนวนสุขาภิบาล
1	นครปฐม	เมือง	401.96	159,783	1	4
		นครชัยศรี	325.09	89,157	-	2
		สามพราน	240.123	89,348	-	2
		บางเลน	770.58	72,859	-	3
		กำแพงแสน	275	93,789	-	1
		ดอนตูม	165	35,811	-	1
2	สมุทรสาคร	บ้านแพ้ว	239.098	77,688	-	1
3	นนทบุรี	ไทรน้อย	185.63	30,268	-	1
4	ปทุมธานี	ลาดหลุมแก้ว	190.58	31,365	-	1

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลระดับอำเภอของพื้นที่ศึกษา

ที่มา : กรมการปกครอง 2527:74,83,91,97

แสดง: อาณาเขตของพื้นที่ศึกษา

เขตจังหวัด -----
 เขตอำเภอ + + + + +
 เขตตำบล

จ. นครปฐม	4. อ. กำแพงแสน
1. อ. เมือง	5. อ. บางเลน
2. อ. นครชัยศรี	6. อ. ดอนตูม
3. อ. สามพราน	7. บ้านแพ้ว
จ. นนทบุรี	8. ไทรน้อย
จ. ปทุมธานี	9. ลาดหลุมแก้ว

จังหวัดนครปฐมและพื้นที่ต่อเนื่อง

มาตราส่วน : 0 10 20 30 กม.

วิทยานิพนธ์เรื่อง: วงจรการเดินทางของพ่อค้าเร่ตามตลาดนัด
 : กรณีศึกษาจังหวัดนครปฐมและพื้นที่ต่อเนื่อง

ที่มา: วาณี เรืองดีกรัตน์
 หมายเลข 3.1

พื้นที่ศึกษาตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ $13^{\circ} 30'$ เหนือ- $14^{\circ} 15'$ เหนือ และเส้นแวง
ที่ $99^{\circ} 45'$ ตะวันออก- $100^{\circ} 30'$ ตะวันออก มีอาณาเขตดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	จด	จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ อำเภอสองพี่น้อง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ อำเภอลาดบัวหลวง
ทิศใต้	จด	จังหวัดราชบุรี ที่ อำเภอบางแพ อำเภอคำเนินสะดาก
จังหวัดสมุทรสาคร ที่ อำเภอเมือง อำเภอกระทุ่มแบน
ทิศตะวันออก	จด	จังหวัดปทุมธานี ที่ อำเภอสามโคก
จังหวัดนนทบุรี ที่ อำเภอบางบัวทอง อำเภอบางใหญ่
กรุงเทพมหานคร ที่ เขตคลองสาน
ทิศตะวันตก	จด	จังหวัดกาญจนบุรี ที่ อำเภอท่ามะกา
จังหวัดราชบุรี ที่ อำเภอบ้านโป่ง

อาณาบริเวณดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งของที่ราบภาคกลางตอนล่างใน เขตลุ่มแม่น้ำ
เจ้าพระยาและแม่น้ำท่าจีน ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มน้ำขังในฤดูน้ำหลาก
มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 2-7 เมตร บริเวณที่สูงที่สุดจากระดับน้ำทะเล
ของพื้นที่ศึกษาอยู่ในอำเภอกำแพงแสนซึ่งภูมิประเทศเป็นที่ดอนและที่ราบต่อเนื่องจาก
จังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี บริเวณที่ต่ำสุดอยู่ในเขตอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร
ภูมิอากาศของพื้นที่ศึกษาอยู่ภายใต้อิทธิพลลมมรสุม ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย 1500 มิลลิเมตร
ต่อปี ฝนตกมากในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน ปริมาณน้ำฝนโดยทั่วไปไม่พอเพียง
ต่อการเกษตรกรรมต้องอาศัยน้ำจากแม่น้ำท่าจีนที่ไหลจากทิศเหนือลงมาทางใต้ผ่านอำเภอ
บางเลน อำเภอนครชัยศรี และอำเภอสองพรวน รวมทั้งน้ำจากคลองซอยต่างๆที่ไหล
แยกจากแม่น้ำท่าจีนทั้งคลองซุกและคลองธรรมชาติ แม่น้ำและคลองซอยเหล่านั้นนอกจากจะ
มีความสำคัญในด้านการเกษตรกรรมแล้วยังมีความสำคัญในด้านการคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้าน
และการขนส่งผลผลิตทางเกษตรสู่ตลาดภายนอก

เส้นทางคมนาคมสำคัญที่ใช้ขนส่งผลผลิตทางเกษตรและคึกคักระหว่างชุมชน ภายในท้องถิ่นและภายนอกท้องถิ่นมีทั้งเส้นทางบกและทางน้ำ เส้นทางบกนิยมใช้ทั้งทางรถไฟและทางถนน ถนนที่สำคัญได้แก่ ถนนเพชรเกษม ถนนมาลัยแมน ถนนพระประโทน-บ้านแพ้ว ถนนบางกอกน้อย-นครชัยศรี ถนนบางบัวทอง-สุพรรณบุรี ถนนปทุมธานี-กำแพงแสน ถนนนครชัยศรี-สามง่าม ถนนหนองปลาไหล-สามง่าม ถนนบางอ้อ-ไทรน้อย ถนนกิ่งแก้วมีทั้งทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงจังหวัด ทางหลวงท้องถิ่น และถนนซอย ซึ่งได้แสดงตำแหน่งที่ตั้งและประเภทของถนนไว้ในแผนที่หมายเลข 3.2 สำหรับการคมนาคมทางน้ำที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำท่าจีน คลองท่าเนินสะดวก คลองจินดา คลองโยง คลองมหาสวัสดิ์ คลองญี่ปุ่น คลองพระพิมล คลองพระยาบรรลือ คลองพระอุดม คลองพระยามหาโยธา คลองลากฉ้อน คลองขุนศรี คลองนกกระทง คลองบางพระ คลองเจ็ดยุ้ง คลองตาปลั่ง และคลองชลประทาน เป็นต้น คลองเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นคลองขุดเพื่อระบายน้ำจากแม่น้ำท่าจีนมาใช้ในการเกษตรกรรมและคมนาคม คลองบางแห่งขุดขึ้นเพื่อเชื่อมการคมนาคมระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำท่าจีนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้แก่ คลองมหาสวัสดิ์ ซึ่งปัจจุบันยังคงมีความสำคัญต่อประชากรอยู่ ตำแหน่งที่ตั้งของคลองดังกล่าวได้แสดงรายละเอียดในแผนที่หมายเลข 3.2 ดังนี้

3.2 ลักษณะประชากรและการใช้ที่ดิน

จำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษามีทั้งหมดประมาณ 835,521 คน เป็นเพศชาย 336,300 คน เพศหญิง 499,221 คน ประชากรมีเชื้อสายไทย จีน มอญ และลาวโซ่ง สำหรับประชากรเชื้อสายลาวโซ่งนั้นเป็นชนกลุ่มน้อยที่ยังคงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมของคนอยู่ พบในเขตอำเภอกำแพงแสนและอำเภอบางเลน ประชากรส่วนใหญ่นิยมตั้งถิ่นฐานหนาแน่นตามบริเวณสองฝั่งแม่น้ำและคลองต่างๆ ความหนาแน่นโดยเฉลี่ยของประชากรในเขตชุมชนเมืองและชนบทแตกต่างกันมาก ในเขตชุมชนเมืองมีความหนาแน่นประมาณ 2,741 คนต่อตารางกิโลเมตร แต่ความหนาแน่นของประชากรชนบทประมาณ 247 คน ต่อตารางกิโลเมตร

โครงสร้างของระดับความเป็นเมืองประกอบด้วยชุมชนเมืองระดับเทศบาลเมือง 1 แห่ง คือเทศบาลเมือง นครปฐม สุขาภิบาล 16 แห่ง ซึ่งสำนักผังเมืองได้จัดแบ่ง สุขาภิบาลทั้ง 16 แห่งเป็นชุมชนในลำดับที่ 4 เพียง 1 แห่ง คือสุขาภิบาลสามพราน ชุมชนลำดับที่ 5 มี 6 แห่ง คือ สุขาภิบาลนครชัยศรี สุขาภิบาลธรรมศาลา สุขาภิบาลบางเลน สุขาภิบาลกำแพงแสน สุขาภิบาลบ้านแพ้ว ชุมชนลำดับที่ 6 มี 8 แห่ง คือ สุขาภิบาลห้วยพลู สุขาภิบาลโพรงมะเดื่อ สุขาภิบาลราษฎร์นิยม สุขาภิบาลบางหลวง สุขาภิบาลคอนชาฮอม สุขาภิบาลลำพญา สุขาภิบาลรางกระทุ่ม สุขาภิบาลสามง่าม สุขาภิบาลระแหง สำหรับชุมชนลำดับที่ 6 นี้ เป็นชุมชนที่มีความสำคัญระดับตำบลและเป็นศูนย์กลางของชุมชนเกษตรในชนบท เป็นชุมชนขนาดเล็กที่มีการเติบโตซ้ำมีประชากรตั้งแต่ 1,500 ถึง 30,000 คนโดยประมาณ

การใช้ที่ดินส่วนใหญ่เน้นหนักไปในด้านเกษตรกรรมเนื่องจากลักษณะดินเป็นดินตะกอนเหมาะแก่การปลูกข้าวเจ้า ผัก และผลไม้ การใช้ที่ดินสำหรับเกษตรกรรมประเภทต่างๆมีดังนี้

พื้นที่ทำนา	758,127	ไร่
พื้นที่ทำไร่	217,096	ไร่
พื้นที่ทำสวนผลไม้	115,418	ไร่
พื้นที่ปลูกผัก - ไม้ดอก	45,967	ไร่

คิดเป็นพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด 1,136,608 ไร่ (สำนักผังเมือง 2529:2-3)

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่

ข้าวเจ้า ปลูกมากในเขตพื้นที่อำเภอขางเลน อำเภอไทรน้อย และอำเภอ
ลาดหลุมแก้ว

อ้อย ปลูกมากในเขตอำเภอกำแพงแสน อำเภอกอนคูน

ผลไม้ ปลูกมากในเขตอำเภอสำพราวน อำเภอนครชัยศรี และอำเภอ
บ้านแพ้ว

พืชผัก ปลูกมากในเขตอำเภอสำพราวน อำเภอบ้านแพ้ว

คิดเป็นมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมของผลผลิตทางเกษตรทั้งสิ้น 3,330.9 ล้านบาท

(สำนักผังเมือง 2529:1-16, 1-18)

การใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจประเภทอื่นๆที่น่าสนใจได้แก่การใช้ที่ดิน
ด้านอุตสาหกรรมซึ่งปรากฏเด่นชัดในเขตอำเภอสำพราวนอันเป็นพื้นที่ในเขตอุตสาหกรรม
ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 มีการใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม 162
ไร่ เขตอำเภอสำพราวนจึงเป็นบริเวณที่มีลักษณะชุมชนแบบกิ่งเมือง อย่างไรก็ตามเมื่อ
พิจารณาโครงสร้างทางเศรษฐกิจรวมในพื้นที่ศึกษาแล้วยังคงเป็นโครงสร้างทางเกษตรกรรม
อยู่ อันเป็นลักษณะทั่วไปของชนบท

3.3 ลักษณะทั่วไปของตลาดนัดในพื้นที่ศึกษา

3.3.1 ลักษณะทั่วไป

ตลาดนัดเป็นลักษณะการค้าแบบโบราณที่มีลักษณะเด่นคือ เปิดดำเนินการค้าเพียงบางวันในรอบสัปดาห์หรือในรอบ 1 เดือน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบบปฏิทินของแต่ละพื้นที่ การที่ตลาดนัดไม่สามารถเปิดดำเนินการค้าทุกวันได้จึงเป็นลักษณะที่แตกต่างจากการค้าในตลาดสดประจำวันที่เปิดดำเนินการทุกวันโดยไม่มีวันหยุด สาเหตุที่ตลาดนัดไม่สามารถเปิดดำเนินการค้าทุกวันได้เพราะ ตลาดนัดมีทำเลที่ตั้งอยู่ในย่านชุมชนระดับต่ำที่รายล้อมไปด้วยหน่วยงานราชการระดับตำบล โรงเรียนระดับประถมศึกษา สถานีบริการขนาดเล็ก ร้านขายของชำ ชุมชนดังกล่าวเป็นชุมชนขนาดเล็กจึงมีจำนวนประชากรที่บริเวณนั้นน้อย ประกอบกับการคมนาคมไม่สะดวกจึงถูกจำกัดในเรื่องขอบเขตตลาด นอกจากนี้ลักษณะการค้าในตลาดนัดยังเน้นการใช้แรงงานจากผู้ขายมากกว่าเงินทุน เพราะพ่อค้าเร่ต้องจัดหายานพาหนะสำหรับบรรทุกสินค้าเดินทางไปขายตามตลาดนัดต่างๆ ในพื้นที่ชนบทที่ผู้ซื้อไม่มีอาชีพเกษตรกรรม หรือ ในพื้นที่ที่ผู้ซื้อไม่มีอาชีพรับจ้างใช้แรงงานย่านอุตสาหกรรมต่างๆ กลุ่มผู้ซื้อสินค้าตามตลาดนัดจึงเป็นกลุ่มผู้ซื้อที่มีรายได้น้อยและนิยมจับจ่ายสินค้าในย่านการค้าในท้องถิ่นที่อยู่ในระยะรัศมี 8 กิโลเมตรจากที่พักอาศัยของตน (Pontius 2524 : 61-81) เพียงสัปดาห์ละ 1 ครั้ง หรือเดือนละ 2 ครั้ง ซึ่งในการเดินทางมาซื้อสินค้านั้นผู้ซื้อจะเดินเท้าหรือใช้ยานพาหนะที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น เรือพาย รถจักรยานสองล้อ

จากการที่ผู้ซื้อจัดอยู่ในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยดังนั้นชนิดของสินค้าที่พ่อค้าเร่นำมาจำหน่ายจึงเป็นสินค้าที่มีคุณภาพต่ำและราคาถูกทั้งสินค้าประเภทที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันและสินค้าประเภทที่ไม่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันรวมทั้งสิ้น 22 ชนิด (รายละเอียดแสดงใน

ตารางภาคผนวก) โดยสินค้าประเภทจำเป็นต่อชีวิตประจำวันมีจำนวนชนิดและจำนวนร้านค้ามากกว่าสินค้าที่ไม่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน

3.3.2 ประเภทของตลาดนัด

ในพื้นที่ศึกษามีการจัดตลาดนัด 7 ประเภท คือ

3.3.2.1 งานเทศกาลประจำปี (Market Fair) ใต้ถุน

งานองค์พระปฐมเจดีย์ งานวัดไร่ขิง มีการจัดเพียงปีละ 1 ครั้งๆละประมาณ 10-15 วัน สินค้าที่พ่อค้าเร่นำมาจำหน่ายส่วนใหญ่เป็นสินค้าประเภทที่ไม่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน เสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องครัว เครื่องตกแต่งบ้าน ดอกไม้ประดิษฐ์ เครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น การเดินทางของพ่อค้าเร่ตามงานป็นี่เป็นวงจรในพื้นที่ระดับจังหวัดหรือระดับภาค กล่าวคือพ่อค้าเร่จะเดินทางจากงานเทศกาลประจำปีของจังหวัดหนึ่งไปอีกจังหวัดหนึ่งตามภาคต่างๆทั้ง 5 ภาค ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฤดูกาลของการจัดงาน ดังเช่นช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม การเดินทางของพ่อค้าเร่จะวนเวียนอยู่ในเขตภาคตะวันตก 3 จังหวัด คือ นครปฐม เพชรบุรี กาญจนบุรี จากนั้นจึงมุ่งสู่ภาคเหนือในงานฤดูหนาวที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือในงานเก็บเกี่ยวที่จังหวัดอุบลราชธานี หนองคาย เป็นต้น

3.3.2.2 ตลาดนัด 30 วัน (Thirty - Day Market) ใต้ถุน

ตลาดนัดโรงเรียนฐานบิน อำเภอกำแพงแสน มีการจัดตลาดนัดทุกวันที่ 1 ของเดือน เพื่อบริการแก่ข้าราชการในเขตสนามบิน สินค้าที่นำมาจำหน่ายมีทั้งสินค้าที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน ใต้ถุน เครื่องปรุงแห้ง อาหารแห้ง ผลไม้สด และสินค้าที่ไม่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน ใต้ถุน เครื่องครัว เครื่องประดับ เสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นต้น

3.3.2.3 ตลาดนัด 15 วัน (Fifteen - Day Market) ได้แก่ ตลาดนัดโรงงาน มีการจัดตั้งตามโรงงานขนาดใหญ่ในเขตอำเภอสามพรานและอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ตารางเวลาของตลาดนัดจะสอดคล้องกับตารางเวลาการจ่ายเงินค่าจ้างแก่พนักงานของโรงงานต่างๆ ซึ่งการจ่ายเงินค่าจ้างของโรงงานขนาดใหญ่จะทำการจ่าย 15 วันต่อ 1 ครั้ง โดยกำหนดวันที่แตกต่างกันไปตามปฏิทินของโรงงานแต่ละแห่ง สินค้าที่พ่อค้าเร่นำมาจำหน่ายส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ไม่มีความจำเป็นต่อชีวิตประจำวันจำพวกเสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องประดับ รองเท้า เป็นต้น สำหรับสินค้าประเภทที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันส่วนใหญ่เป็นสินค้าพวกผลไม้สด อาหารแห้ง การเดินทางของพ่อค้าเร่ที่เลือกเดินทางตามตลาดนัดโรงงานจะวนเวียนอยู่ตามตลาดนัดโรงงานเท่านั้น

3.3.2.4 ตลาดนัด 14 วัน (Fourteen - Day Market) ได้แก่ ตลาดนัดที่มีตารางเวลาตามระบบวันทางจันทรคติตั้งแต่วันข้างขึ้น-ข้างแรม 1 ค่ำ เรื่อยไปจนถึงวันข้างขึ้น-ข้างแรม 14 ค่ำ สำหรับวันข้างขึ้น-ข้างแรม 15 ค่ำในพื้นที่ศึกษาไม่มีการจัดตั้งตลาดนัดเนื่องจากวันดังกล่าวไม่มีในบางเดือน (เดือนที่ไม่มีวันข้างขึ้น-ข้างแรม 15 ค่ำ ชาวบ้านเรียกว่า "เดือนขาด") ตลาดนัด 14 วันหรือตลาดนัดระบบค่านี้อมีการจัดตั้งกันมากในเขตอำเภอบางเลน 13 แห่ง อำเภอไทรน้อย 6 แห่ง อำเภอนครชัยศรี 2 แห่ง และอำเภอลาดหลุมแก้ว 1 แห่ง

3.3.2.5 ตลาดนัด 7 วัน (Seven - Day Market) ได้แก่ ตลาดนัดที่มีตารางเวลาตามระบบวันทางสุริยคติ ตั้งแต่วันอาทิตย์ไปจนถึงวันเสาร์อันเป็นวันสิ้นสุดสัปดาห์ ตลาดนัด 7 วัน หรือตลาดนัดระบบวันนี้มีการจัดตั้งทั่วไปในพื้นที่ศึกษาและเป็นประเภทของตลาดนัดที่มีการจัดตั้งมากที่สุดถึง 34 แห่ง แยกตามอำเภอต่างๆดังนี้ อำเภอสามพราน 11 แห่ง อำเภอนครชัยศรี 6 แห่ง อำเภอบ้านแพ้ว

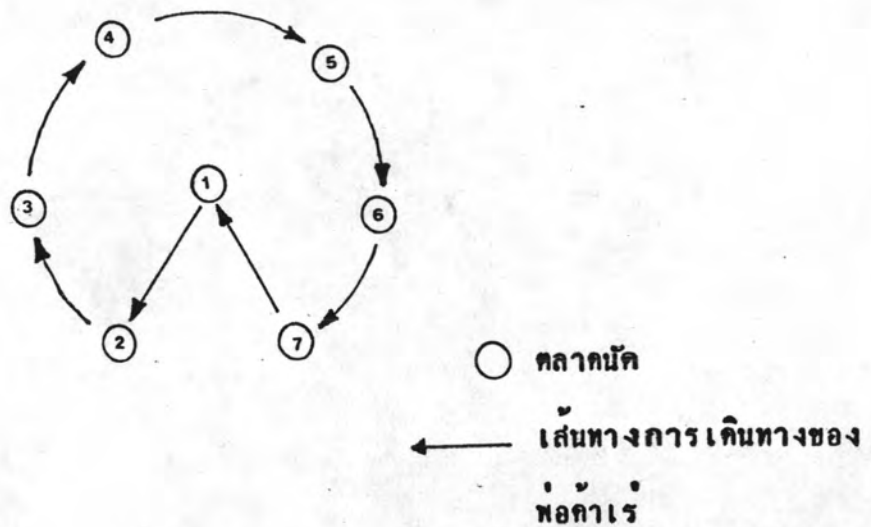
6 แห่ง อำเภอคอนทูน 3 แห่ง อำเภอไทรน้อย 3 แห่ง อำเภอลาดหลุมแก้ว 3 แห่ง อำเภอกำแพงแสน 2 แห่ง และอำเภอเมือง นครปฐม 1 แห่ง สำหรับ ตลาดนัด 7 วันในพื้นที่อำเภอสามพรานนี้มีการจัดตั้งตลาดนัดในพื้นที่เดียวกับตลาดสด ประจำวัน 2 แห่ง คือตลาดนัดวัดไร่ขิง และ ตลาดนัดหมู่บ้านสามพราน ตลาดนัดทั้งสองจึงเป็นตลาดนัดที่มีลักษณะแตกต่างจากตลาดนัดอื่นๆ โดยตลาดนัดวัดไร่ขิงมีจำนวนร้านค้ามากกว่าตลาดสด แต่สำหรับตลาดนัดหมู่บ้านสามพรานจะมีจำนวนร้านค้าน้อยกว่าตลาดสด ประจำวันที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะตลาดนัด 14 วันจำนวน 22 แห่ง และตลาดนัด 7 วันจำนวน 34 แห่ง โดยไม่ทำการศึกษาด้านหมู่บ้านสามพราน ทั้งนี้เพราะตลาดนัดดังกล่าวมีจำนวนร้านค้าประจำตลาดนัดน้อยกว่าจำนวนร้านค้าประจำตลาดสด การที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะตลาดนัด 14 วัน และ ตลาดนัด 7 วัน เนื่องจากตารางเวลานัดหมายของตลาดนัดทั้ง 2 ประเภทมีการนัดหมายติดต่อกันทุกวันตามระบบปฏิทินและใช้เวลาในการออกภาคสนามติดตามวงจรการเดินทางของพ่อค้าเร่ในช่วงเวลาสั้นประมาณ 1 เดือนได้ การศึกษาครั้งนี้มีจำนวนตลาดนัดทั้งหมด 56 แห่ง

3.3.3 ตารางเวลานัดหมายของตลาดนัด

การจัดตารางเวลานัดหมายของตลาดนัดในพื้นที่ศึกษาใช้ระบบปฏิทินทางสุริยคติและจันทรคติเป็นเกณฑ์การจัด ดังนี้

3.3.3.1 ระบบปฏิทินทางสุริยคติ นำมาใช้จัดตารางเวลาตลาดนัดประเภทงานเทศกาลประจำปี ตลาดนัด 30 วัน ตลาดนัด 15 วัน และตลาดนัด 7 วัน ซึ่งตารางเวลานัดหมายของตลาดนัด 7 วันที่เลือกศึกษาจะสอดคล้องกับระบบสัปดาห์ ใน 1 สัปดาห์จะมีการจัดวันนัดหมายติดต่อกันตั้งแต่วันอาทิตย์เรื่อยไปจนถึงสัปดาห์ในวันเสาร์ ดังแบบจำลองรูปที่ 3.1

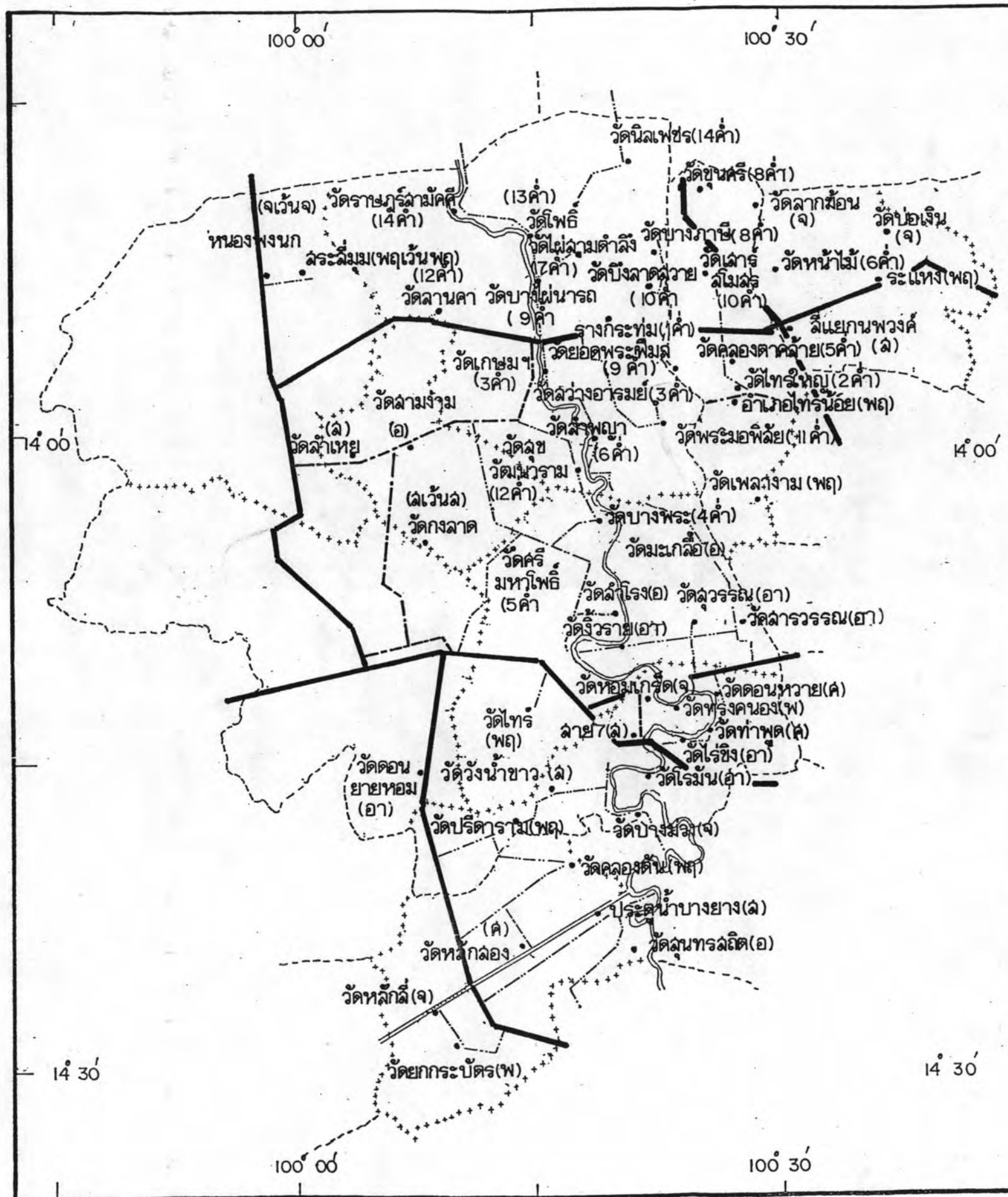
รูปที่ 3.1 แสดงแบบจำลองการจัดการวันนัดหมายของตลาดนัด
ประเภท 7 วัน

ลักษณะเช่นนี้มีผลต่อการเดินทางของพ่อค้าเร่ ทำให้การเดินทางของพ่อค้าเร่
ติดต่อกันเป็นวงจรรใน 1 สัปดาห์ ดังนั้นตลาดนัด 7 วันจำนวน 34 แห่งที่ศึกษาจึงมีวัน
นัดหมายติดต่อกันเป็นวงจรรใน 1 สัปดาห์ตามรายละเอียดที่แสดงรายชื่อตลาดนัด วันนัด
หมายและตำแหน่งที่ตั้งตลาดนัดในตารางที่ 3.2 และแผนที่หมายเลข 3.3 ซึ่งตลาดนัด
ส่วนใหญ่จะจัดวันนัดหมายซ้ำกันมากในวันอาทิตย์และวันพฤหัสบดีจำนวน 7 แห่ง วันจันทร์
และวันเสาร์จำนวน 6 แห่ง ทั้งแสดงรายละเอียดของจำนวนตลาดนัดที่มีการนัดหมาย
วันซ้ำซ้อนกันในตารางที่ 3.3

ตารางที่ 32 ตารางเวลาของตลาดนัด

รหัสตลาดนัด (M)	ชื่อตลาดนัด	อำเภอ	ตำบล	หมู่ที่	วันที่เปิดดำเนินการ	รหัสตลาดนัด (M)	ชื่อตลาดนัด	อำเภอ	ตำบล	หมู่ที่	วันที่เปิดดำเนินการ
1	วัดคอนชาตอม	เมือง	คอนชาตอม	2	อาทิตย์	30	วัดกงลาด	คอนคม	ห้วยพระ	4	เสาร์วันเสาร์
2	วัดหอมเกร็ด	สามพราน	หอมเกร็ด	3	จันทร์	31	ตลาดระนอง	ลาดหลุมแก้ว	ระนอง	4	พฤหัสบดี
3	วัดบางม่วง	สามพราน	บางม่วง	8	จันทร์	32	วัดเหลาจารย์	โทรนอช	หนองเลาจารย์	2	พฤหัสบดี
4	วัดทรงคนอง	สามพราน	ทรงคนอง	5	พุธ	33	วัดข่อยเงิน	ลาดหลุมแก้ว	ข่อยเงิน	1	จันทร์
5	วัดปริคาราม	สามพราน	คลองจินดา	3	พฤหัสบดี	34	วัดลาดพอน	โทรนอช	ราษฎร์นิคม	4	จันทร์
6	วัดโพธิ์	นครชัยศรี	ท่ากระชับ	1	พฤหัสบดี	35	ตลาดจระเข้ม	บางเลน	บางภาษี	5	ศุกร์
7	วัดคอนหาวย	สามพราน	บางกระพิก	6	ศุกร์	36	วัดโพธิ์ใหญ่	โทรนอช	โทรนอช	5	ศุกร์
8	วัดท่าหลัก	สามพราน	ไร่ชิง	9	ศุกร์	37	วัดสว่างอารมณ์	บางเลน	นราภิรมย์	8	ศุกร์
9	วัดวังน้ำขาว	สามพราน	คลองจินดา	5	เสาร์	38	วัดบางพระ	นครชัยศรี	บางแก้วฟ้า	4	เสาร์
10	วัดโรมัน	สามพราน	ท่าข้าม	3	อาทิตย์	39	วัดศรีมหาโพธิ์	นครชัยศรี	ศรีมหาโพธิ์	4	เสาร์
11	วัดไร่ชิง	สามพราน	ไร่ชิง	5	อาทิตย์	40	วัดลำพญา	บางเลน	บางปลา	6	เสาร์
12	สาย 7	สามพราน	ท่าตลาด	2	เสาร์	41	วัดโสมคำดิ่ง	บางเลน	โทรจาม	8	เสาร์
13	วัดสำโรง	นครชัยศรี	สำโรง	3	อังคาร	42	วัดปลาชุกองขุนศรี	โทรนอช	โทรใหญ่	3	เสาร์
14	วัดมะเกลือ	นครชัยศรี	คลองโพง	4	อังคาร	43	วัดบางโหนดารณ	บางเลน	บางโทรป่า	6	เสาร์
15	วัดสุวรรณ	นครชัยศรี	มหาสวัสดิ์	3	อาทิตย์	44	วัดเสารัสโมสร	โทรนอช	โทรใหญ่	1	เสาร์
16	วัดสารวารณ	นครชัยศรี	ศาลายา	5	อาทิตย์	45	วัดพระมหาพิชัย	บางเลน	นราภิรมย์	8	เสาร์
17	วัดจิวราช	นครชัยศรี	จิวราช	3	อาทิตย์	46	วัดสุขวัฒนาราม	บางเลน	บางระกำ	9	เสาร์
18	วัดลำเหย	คอนคม	ลำเหย	2	เสาร์	47	วัดโพธิ์	บางเลน	โทรจาม	1	เสาร์
19	วัดสามง่าม	คอนคม	สามง่าม	1	อาทิตย์	48	วัดนิลเพชร	บางเลน	นิลเพชร	5	เสาร์
20	วัดหลักสี่	บ้านแพ้ว	อภกระบิตร	2	จันทร์	49	วัดราษฎร์สามัคคี	บางเลน	บางหลวง	15	เสาร์
21	วัดสุนทรสถิต	บ้านแพ้ว	อ่ามพ่ง	2	อังคาร	50	วัดเกษมสุริยมนาจ	บางเลน	บางเลน	2	เสาร์
22	วัดอภกระบิตร	บ้านแพ้ว	อภกระบิตร	8	พุธ	51	วัดลานตา	บางเลน	โพธิ์ช้าง	2	เสาร์
23	วัดคลองหมี	บ้านแพ้ว	เกษตรพัฒนา	1	พฤหัสบดี	52	วัดหน้าไม้	ลาดหลุมแก้ว	หน้าไม้	11	เสาร์
24	วัดหลักสอง	บ้านแพ้ว	หลักสอง	3	ศุกร์	53	วัดอศ.พระพิมพ์	โทรนอช	ขุนศรี	8	เสาร์
25	ประตุน้ำบางช้าง	บ้านแพ้ว	สวนส้ม	2	เสาร์	54	วัดบึงลาดสว่าง	บางเลน	บางภาษี	7	เสาร์
26	สี่แยกบางหวาย	ลาดหลุมแก้ว	หน้าไม้	7	เสาร์	55	วัดคลองตากลาย	โทรนอช	โทรนอช	2	เสาร์
27	หน้าอำเภอโทรนอช	โทรนอช	โทรนอช	5	พฤหัสบดี	56	วัดบางภาษี	บางเลน	บางภาษี	8	เสาร์
28	หนองหงนก	กำแพงแสน	ศรีพัฒนา	10	จันทร์วันจันทร์						
29	ศรีสัมมุข	กำแพงแสน	ศรีพัฒนา	2	พฤหัสบดีวันพฤหัสบดี						

หมายเหตุ ตั้งแต่ 1 ถึง 34 เป็นตลาดนัดระบบวัน และ
ตั้งแต่ 35 ถึง 56 เป็นตลาดนัดระบบค่ำ

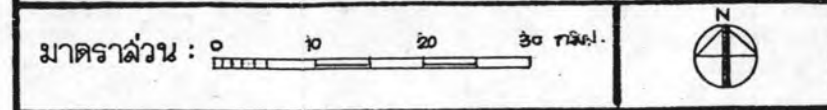

แสดง: ที่ตั้งตลาดนัดและวันที่มีนัดหมายของตลาดนัด
ในพื้นที่ศึกษา

เขตจังหวัด	-----
เขตอำเภอ	++++++
ทางหลวงแผ่นดิน	—————
ทางหลวงจังหวัด	—————
ทางหลวงท้องถิ่น	-----
ถนนซอย	-----
แม่น้ำ, คลอง	~~~~~
ตำแหน่งตลาดนัด	●
วันอาทิตย์	อา วันศุกร์ ศ
วันจันทร์	จ วันเสาร์ ล
วันอังคาร	อ
วันพุธ	พ
วันพฤหัสบดี	พฤ

	๑. นครปฐม
	๑. เมือง ๔.อ. กำแพงแสน
	๒.อ. นครชัยศรี ๕. อ. บางเลน
	๓.อ. ลำพูน ๖.อ. ดอนตูม
	๗ บ้านแพ้ว
	๘ ไทรน้อย
	๙.ลาดหลุมแก้ว
	๑. ลมุทรศาสตร์
	๑. นนทบุรี
๑. ปทุมธานี	

จังหวัดนครปฐมและพื้นที่ต่อเนื่อง

วิทยานิพนธ์เรื่อง: วงจรการเดินทางของพ่อค้าเร่ตามตลาดนัด
: กรณีศึกษาจังหวัดนครปฐมและพื้นที่ต่อเนื่อง

ที่มา:	หมายเลข 3.3
วาณี เรื่องศิลปกรรม	

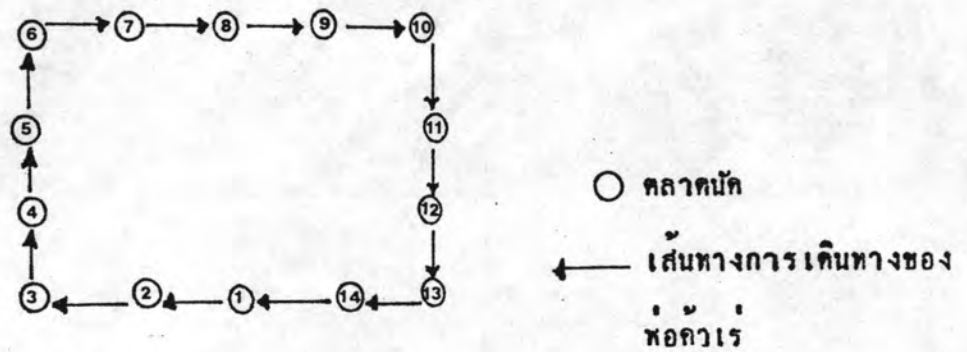
ตลาดนัดระบบวัน	
วันนัดหมาย	จำนวนวันที่นัดหมาย ซ้ำซ้อนกัน (แห่ง)
อาทิตย์	7
จันทร์	6
อังคาร	3
พุธ	2
พฤหัสบดี	7
ศุกร์	3
เสาร์	6
รวม	34

ตลาดนัดระบบค่า	
วันนัดหมาย (ค่า)	จำนวนวันที่นัดหมาย ซ้ำซ้อนกัน (แห่ง)
1	1
2	1
3	2
4	1
5	2
6	2
7	2
8	2
9	2
10	1
11	1
12	2
13	1
14	2
รวม	22

ตารางที่ 3.3 แสดงจำนวนตลาดนัดที่มีการนัดหมายวันซ้ำซ้อนกัน
ของตลาดนัดระบบวัน และ ตลาดนัดระบบค่า

3.3.3.2 ระบบปฏิทินทางจันทรคติ นำมาใช้จัดการตารางเวลา

คลาสนักประเภท 14 วัน ซึ่งตารางเวลานักหมายของคลาสนักประเภท 14 วัน ที่เลือก
ศึกษานี้มีการจัดวันนักหมายเป็นระบบข้างขึ้น-ข้างแรม โดยเริ่มตั้งแต่ข้างขึ้น-ข้างแรม
1 ถ้าเรือออกไปจนถึงข้างขึ้น-ข้างแรม 14 ถ้า ในวันข้างขึ้น-ข้างแรม 15 ถ้า ไม่มี
การนักหมายของคลาสนักในพื้นที่ศึกษา เพราะวันดังกล่าวปรากฏเฉพาะบางเดือนของ
ระบบจันทรคติ การจัดวันนักหมายตามระบบปฏิทินทางจันทรคติจึงจัดติดต่อกันเพียง
14 วัน ดังแบบจำลองรูปที่ 3.2

รูปที่ 3.2 แสดงแบบจำลองการจัดการตารางนักหมายของคลาสนัก 14 วัน

ลักษณะ เช่นนี้มีผลต่อการเดินทางของพ่อค้าเร่ทำให้การเดินทางติดต่อกันเป็นวงจร
ใน 1 รอบวงจรโดยใช้ระยะเวลา 14 วันจึงวนกลับมาซ้ำคลาสนักแห่งเดิมอีกครั้ง ตาราง
เวลานักหมายของคลาสนักระบบค่าจำนวน 22 แห่งที่ศึกษาได้แสดงรายละเอียดไว้ใน
ตารางที่ 3.2 และตำแหน่งที่ตั้งในแผนที่หมายเลข 3.3 ควบคู่กับคลาสนักระบบวัน
อย่างไรก็ตามการจัดวันนักหมายของคลาสนักระบบค่านี้มีปรากฏวันนักหมายซ้ำซ้อนกัน 8 วัน
โดยมีจำนวนคลาสนักที่นักหมายวันซ้ำซ้อนในวันเดียวกันเพียง 2 แห่งในแต่ละวัน ดัง
รายละเอียดที่แสดงในตารางที่ 3.3 การที่คลาสนักระบบค่ามีจำนวนคลาสนักที่นักหมาย
ในวันเดียวกันน้อยกว่าคลาสนักระบบวันเพราะวงจรตามระบบปฏิทินจันทรคติใช้ระยะเวลา

เป็น 2 เท่าของตลาดนัดระบบวันจึงจะเวียนมาครบ 1 วงจร ประกอบกับจำนวน ตลาดนัดระบบค้าในพื้นที่ศึกษามีน้อยกว่าตลาดนัดระบบวันเนื่องจากจำกัดพื้นที่เพียง 4 อำเภอ คือ อำเภอบางเลน อำเภไทรน้อย อำเภอนครชัยศรี และอำเภอลาดหลุมแก้ว ด้วยเหตุนี้จำนวนตลาดนัดระบบค้าที่นักหมายในวันเดียวกันจึงมีน้อยกว่าตลาดนัดระบบวัน

3.3.4 การกระจายทางพื้นที่ของตลาดนัด

การศึกษาตลาดนัดนอกจากจะคำนึงถึงเรื่องตารางเวลาดำเนินการแล้ว ยังคำนึงถึงเรื่องทำเลที่ตั้ง และ การกระจายทางพื้นที่ด้วย (Time, Location and Space) กล่าวคือ ถ้าตลาดนัดตั้งแต่ 2 แห่งขึ้นไปเปิดดำเนินการในวันเดียวกัน และมีทำเลที่ตั้งใกล้เคียงกันก็จะเกิดการแข่งขันในเรื่องจำนวนประชากรชั้นค้าที่มาสับ สบุนหรือระดับทรงตัว (threshold) เช่น ตลาดนัดวัดท่าหวด ตลาดนัดวัดคอนหาวย เปิดดำเนินการในวันศุกร์เหมือนกันและมีทำเลที่ตั้งใกล้เคียงกัน แต่ถ้าตลาดนัดตั้งแต่ สองแห่งขึ้นไปเปิดดำเนินการในวันที่ติดต่อกัน มีทำเลที่ตั้งใกล้เคียงกันจะเกิดการแข่งขัน ภายในพื้นที่แห่งเดียวกันในเรื่องกลุ่มลูกค้ากลุ่มเดียวกัน เช่น ตลาดนัดวัดบึงลาดสาวาย และตลาดนัดวัดบางภาษี เปิดดำเนินการในวันข้างขึ้น-ข้างแรม 7 และ 8 ค่าติดต่อกัน มีทำเลที่ตั้งในอำเภอบางภาษีเช่นเดียวกันและตั้งอยู่ใกล้เคียงกัน ตลาดนัดหน้าอำเภอ ไทรน้อยและตลาดนัดวัดไทรใหญ่ มีทำเลที่ตั้งใกล้เคียงกันแม้จะเปิดดำเนินการในวัน พุทธศัปดาห์และวันข้างขึ้น-ข้างแรม 2 ค่าก็ตาม แต่เกิดการแข่งขันในเรื่องกลุ่มลูกค้ากลุ่ม เดียวกันในพื้นที่บริการเดียวกัน (hinterland) เมื่อวันข้างขึ้น-ข้างแรม 2 ค่า ตรงกับวันพุทธศัปดาห์เหมือนกัน ดังนั้นเพื่อลดการแข่งขันทางพื้นที่ รูปแบบการกระจายของ ตลาดนัดจึงควรเป็นแบบกระจุกกระจาย (Hill & Smith 1972: 349) เพราะ ประชากรในชนบทส่วนใหญ่มีการตั้งถิ่นฐานแบบกระจุกกระจาย

สำหรับการกระจายทางพื้นที่ของตลาคณิตระบบวันจำนวน 34 แห่ง และตลาคณิตระบบค่าจำนวน 22 แห่งนั้นมีรูปแบบการกระจายทางพื้นที่เพียง 2 รูปแบบเท่านั้นคือรูปแบบปกติ และ รูปแบบกระจุกกระจาย ดังแสดงในตารางที่ 3.4

	จำนวนตลาคณิต	R_n^*	รูปแบบการกระจาย**
ตลาคณิตที่เปิดดำเนินการในวันเดียวกันของระบบวัน			
วันอาทิตย์	7	1.6	กระจุกกระจาย
วันจันทร์	6	2.5	ปกติ
วันอังคาร	3	1.86	ปกติ
วันพุธ	2	0.9	กระจุกกระจาย
วันพฤหัสบดี	7	2.48	ปกติ
วันศุกร์	3	1.2	กระจุกกระจาย
วันเสาร์	6	2.18	ปกติ
ตลาคณิตที่เปิดดำเนินการในวันที่ติดต่อกันของระบบวัน	34	1.8	ปกติ
ตลาคณิตที่เปิดดำเนินการในวันที่ติดต่อกันของระบบค่า	22	1.88	ปกติ

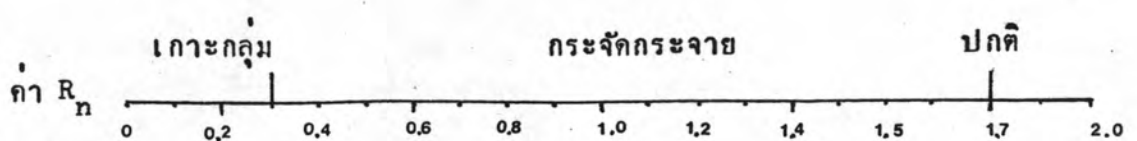
ตารางที่ 3.4 การวิเคราะห์รูปแบบการกระจายทางพื้นที่ของตลาคณิตระบบวันและระบบค่า
หมายเหตุ * คำนวณจากสูตร $R_n = \bar{D}_{obs} / \bar{D}_{ran}$

เมื่อ \bar{D}_{obs} คือ $\frac{\text{การรวมของระยะทางทั้งหมดที่ได้จากการวัด}}{\text{จำนวนครั้งที่วัด}}$

$$\bar{D}_{ran} = 0.5\sqrt{A/N}$$

A = ขนาดพื้นที่ศึกษา , N = จำนวนตลาคณิต

** เปรียบเทียบจากตาราง Significance values for the R_n statistic ของ D.A. Pinder ดังนี้

ที่มา: Meyer & Huggett 1979, 33.

จากตารางที่ 3.4 ปรากฏตลาดนัดที่มีวันนัดหมายในวันเดียวกันได้แก่ตลาดนัดวันอาทิตย์จำนวน 7 แห่ง ตลาดนัดวันพุธจำนวน 2 แห่ง และตลาดนัดวันศุกร์จำนวน 3 แห่ง มีรูปแบบการจัดกระจาย ส่วนตลาดนัดในวันจันทร์จำนวน 6 แห่ง ตลาดนัดวันอังคารจำนวน 3 แห่ง ตลาดนัดวันพฤหัสบดีจำนวน 7 แห่ง ตลาดนัดวันเสาร์จำนวน 6 แห่ง มีรูปแบบปกติ ซึ่งเป็นรูปแบบเดียวกับตลาดนัดที่เปิดดำเนินการในวันที่ยึดต่อกัน ตั้งแต่วันอาทิตย์เรื่อยมาจนถึงสุดสัปดาห์ในวันเสาร์ สำหรับตลาดนัดระบบค้ำนี้มีรูปแบบการกระจายทางพื้นที่ในวันที่เปิดดำเนินการติดต่อกันแบบปกติเช่นเดียวกับตลาดนัดระบบวัน จึงไม่ปรากฏรูปแบบเกาะกลุ่มในการกระจายทางพื้นที่ของตลาดนัดที่ศึกษาครั้งนี้เลย การจัด การทางพื้นที่ของตลาดนัดในพื้นที่ศึกษาจึงไม่เกิดการแข่งขันทางพื้นที่

3.3.5 การเดินทางของพ่อค้าเร่

การเดินทางของพ่อค้าเร่มี 2 ระบบ คือ

3.3.5.1 การเดินทางระดับท้องถิ่น (Local System) เป็นการเดินทางที่วนเวียนอยู่ภายในท้องถิ่นระดับอำเภอ จังหวัด และใช้ระยะเวลาในการหมุนเวียนกลับมาซ้ำตลาดนัดแห่งเดิมภายในช่วงระยะเวลา 2-15 วัน การเดินทางเช่นนี้มีทั้งเดินทางไปและกลับที่พักอาศัยทุกวัน และเดินทางจากตลาดนัดแห่งหนึ่งไปตลาดนัดอีกแห่งหนึ่งเรื่อยไปโดยกางแรมตามตลาดนัด การเดินทางเช่นนี้พ่อค้าเร่จะกลับที่พักอาศัยเพียง 1-2 ครั้งต่อเดือน

3.3.5.2 การเดินทางระดับภูมิภาค (Regional System) เป็นการเดินทางข้ามจังหวัดหรือภูมิภาค ใช้ระยะเวลาในการวนกลับมาซ้ำตลาดนัดเดิมในช่วงระยะเวลามากกว่า 15 วัน เป็นการเดินทางของพ่อค้าเร่ที่ขายสินค้าตามงานเทศกาลประจำปี การเดินทางเป็นแบบเดินทางจากตลาดนัดแห่งหนึ่งไปตลาดนัดอีกแห่งหนึ่งเรื่อยไปโดยกลับที่พักอาศัยเพียง 2-3 ครั้งต่อปี

การเดินทางทั้ง 2 ระบบนี้พ่อค้าเร่จะมีตารางเวลาการเดินทางของตนเอง เป็นระบบวัน สัปดาห์ เดือน หรือ ปี ซึ่งตารางการเดินทางจะสอดคล้องกับตารางเวลานัดหมายของตลาดนัด ดังนั้นตารางเวลานัดหมายของตลาดนัดเป็นระบบ 7 วันในสัปดาห์ และระบบ 14 วันในวันข้างขึ้น-ข้างแรม การเดินทางของพ่อค้าเร่ก็จะเป็นระบบวันในสัปดาห์ตั้งแต่วันอาทิตย์เรื่อยไปจนสิ้นสุดสัปดาห์ในวันเสาร์ และระบบวันข้างขึ้น-ข้างแรม 1 ถ้าเรื่อยไปจนสิ้นสุดในวันข้างขึ้น-ข้างแรม 14 ถ้า ซึ่งถ้าพ่อค้าเร่เลือกตารางเวลาตลาดนัดครบทั้ง 7 วันและ 14 วัน การเดินทางก็จะครบวงจร

ในการเดินทาง 1 วงจร พ่อค้าเร่ต้องตัดสินใจเลือกตลาดนัดเพียง 1 ใน 5 ของตลาดนัดระบบวัน และ 1 ใน 2 ของตลาดนัดระบบค่า ซึ่งพ่อค้าเร่จะประสบปัญหาในการตัดสินใจเลือกตลาดนัดเนื่องจากตลาดนัดมีจำนวนมากและมีการนัดหมายวันซ้ำซ้อนกันหลายแห่ง อย่างไรก็ตามตลาดนัดที่พ่อค้าเร่ควรจะต้องตัดสินใจเลือกนั้นต้องเป็นตลาดนัดที่ให้ผลตอบแทนสูงสุดในทางการค้า เมื่อพ่อค้าเร่เลือกตลาดนัดที่ให้ผลตอบแทนสูงสุดครบทั้ง 7 แห่งใน 7 วัน และ 14 แห่งใน 14 วัน การเดินทางนั้นก็จะเป็นการเดินทางที่ให้ผลตอบแทนสูงสุดทางการค้าซึ่งก็คือวงจรเหมาะสมที่สุดนั่นเอง

การศึกษาในส่วนนี้แสดงให้เห็นถึงลักษณะทั่วไปของตลาดนัดในพื้นที่ศึกษาที่มีสภาพเศรษฐกิจ-สังคมโดยภาพรวมเป็นชนบท ความเกี่ยวพันกันระหว่างตารางเวลานัดหมายของตลาดนัด ท่าเลที่ตั้ง การจัดการทางพื้นที่ และวงจรการเดินทางของพ่อค้าเร่